

Sonuncu sərnəşin

Beynəlxalq Muğam Mərkəzində Azərbaycan Yaradıcılıq Fondu və Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin birgə təşkilatçılığı ilə ümumillik lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 93-cü ildönümünə həsr olunan "Quran motivləri əsasında hekayələr" müsabiqəsində "Ədalət" qəzetinin müxbiri, şairə-tərcüməçi, yazar Şəfiqə Şəfanın "Sonuncu sərnəşin" hekayəsi ölkənin üç nüfuzlu qurumunun (Nizami Gəncəvi adına Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyi, "525-ci qəzet" və Qafqaz Universiteti) mükafatına layiq görülüb. Adalet.az "Sonuncu sərnəşin" hekayəsini təqdim edir:

***

(Əvvəlki qəzetimizin 21 may sayında)

Bazar günü olduğundan ticarət mərkəzləri adama "qaynayırdı". Mağazalara girmək, girdəndən sonra isə beş dəqiqədən artıq qalmaq mümkün deyildi. Bu gün alış-veriş etmək üçün heç kefinim olmasa da məcbur idim. Yaxın günlərdə iş yoldaşımın toyu olacaqdı. Onun üçün özümə bir ziyafət geyimi seçməli idim. Narazı, həvəssiz baxışlarla vitrinləri nəzərdən keçirir, ayaqlarımı sürüyə-sürüyə gəzişirdim. Bəlkə də, özüm hələ də subay olduğumdan toy mərasimlərinə həmişə belə könlüsüz gedir, bir insan, yoldaş kimi sadəcə olaraq borcundan çıxırdım. Nisbətən az adamla bir mağazaya girdim. Mağaza kiçik olsa da içərisindəki seçim çoxluğu elə vitrin şüşəsindən görünürdü. Nədənə, məhz burada istədiyimi tapacağımdan əmin idim. Arxası qapıya tərəf dayanıb paltar seçən yaşlı qadın və gənc oğlanın yanından ötürüb ziyafət paltarları asılmış hissəyə keçdim. Geyinib yoxlamaq üçün bir neçə paltar seçdim. Əslində onları yoxlamağa ehtiyac yox idi. Çünki özümü əzbər tanıdığım mənə nəyin və hansı rəngin yaraşdığını da yaxşı bilirdim. Sadəcə, bu paltarlardan yalnız birini ala biləcəyimi nəzərə alıb üreyimdən digərlərinin də üstümdə necə oturacağını yoxlamağı keçirdim. Kabinəyə keçərkən az öncə yanlarından keçdiyim yaşlı qadınla oğlanın məni diqqətlə süzdüyünü görsəm də əhəmiyyət vermədim. Paltarlardan birini əynimə keçirib güzgü qarşısında özümə baxanda da bu iki nəfərin hələ də mənədən gözlerini çəkmədiklərini hiss etdim. Düşündüm ki, bəlkə də qızına və ya gəlininə almaq istədiyi paltarı mənim əynimdə yoxlamaq istəyir

- Çiçək!
- Arxadan eşitdiyim sevincək səsin sahibinə dönmədən elə güzgüdə baxdım. Məni bayaqdan diqqətlə süzən, bir az əvvəl yanından keçdiyim həmin qadının səsi idi. Fikirlilik, daimi olaraq öz ələməmdə olduğumdan onu tanıya bilməmişdim. Axı bu o idi! Hökməliyə gedən qadın. Dərhal arxaya döndüm. Belə bir qarşılaşma heç ağılıma da gəlməzdi.
- Yoxsa tanımadın məni qızım, mənəm - Gözəl xala
- Səni necə unuda bilərəm axı!
Qucaqlaşdıq uzun illərin tanış kimi, doğma, əziz yaxınlar kimi. Saçlarımı, çiyinimi sığallayaraq:
- Gözəl qızım, mələk qızım, səni görməyi necə arzulaırdım, - deyər qəhərlənmiş səsiylə məni oxşayırdı. Məni özündən ayırır bir qədər süzdü, sonra yenə də saçlarımı sığallayıb:
- Dualarımda, ibadətimdə səni balalıqdan ayırmadım, həmişə Allahdan sənə

xoş gün arzuladım.
- Sağ ol xala, dularını həmişə üstümdə hiss eləmişəm. O vaxtdan işlərim də yaxşı gedib.
- Şükür, çox şükür, həmişə işlərin rast gətirsən, inşallah! Bax, necə həyəcanlandımsa oğlumla tanış olmaq yadımdan çıxdı. Kiçik oğlumdu, Taleh
- Salam - Deyəsən o da çaşmışdı, həm də utancaq olduğundan bir az da həyəcandan dili dolaşmışdı. Eynən anası kimi ağbəniz, qonur gözlü, girdəsifət idi. Açıq qəhvəyi saçları öndən bir az seyrəlmişdi. Xoş sözlər demək istədiyi bəlli idi, amma utancaq təbiəti buna imkan vermirdi. Köməyinə anası gəldi:
- Uşaqlarıma, qohum-əqrəbaya sənənin haqqında o qədər danışmışam ki, onlar səni elə tanımış kimidirlər. Hamı səni görməyi elə arzulaıyır ki! Həmin gecə çaşqınlığımdan heç səni evə də dəvət etmədim.
- Eybi yoxdu, onsuz da tələsirdim, bizimkilər də narahat idilər.
- Bu dəfə səni heç yerə buraxmayacam. Heç etiraz da istəmirəm. Sən Allah qızım, sözümü yerə salma, qonağım ol, vaxtını çox almaram, sonra bizim uşaqlar ötürər səni, - deyib oğluna baxdı. Sanki ondan da təklifinə dəstək istədi. Oğlu isə sadəcə utancaq təbəssümlə gülümsəyir, mənim baxışlarımla qarşılaşanda gözlerini yerə dikirdi.
- Paltarın da mübarəkdi, onsuz da gözəlsən, bu geyimdə lap təzə gəlinə oxşayırsan
- Hə, mənim də xoşuma gəldi. Elə bunu da alaram.
- Elə biz də gəlinimçün paltar almağa çıxmışdıq, - səsinə yavaşıdıb - özü hamilədi, gələ bilmiş, - deyər əlavə etdi. Sonra nə düşündüsen içini çəkərək:
- Böyük oğlumun yoldaşını deyirəm, bu oğlum subaydı - deyər sanki səhvini düzəltmiş kimi oğluna və mənə təlaşla baxdı.
Bir söz deməyib gülümsədim. Seçdiyim paltarın pulunu ödəyib mağazadan çıxdıq. Onun ailəsi ilə yaxından tanış olmağı elə özüm də istəyirdim. Anasının tapşırığı ilə evə gelişimə xəbər verən oğlu mənədən razılığını dilə də olmasa hərəkətləri ilə nümayiş etdirmək üçün sağım-soluma keçir, çantalarını daşıyır və minnətdarlıq dolu baxışlarını aradır üzümde gəzdirirdi. Etiraf edirəm ki, Gözəl xalanın ailəsinin digər üzvlərindən çox, bu utancaq oğlunu tanımaq məni daha da həyəcanlandırır.
Bir neçə ay öncə qaranlıqda gəlib və tələsik çıxıb getdiyimdən əhəmiyyət vermədiyim yaşıl darvaza qapısı indi içərisində olduğumuz aq taksinin üçüncü taybatay açılmışdı. Sanki adı bir taksidə deyil gəlin məşini qarşılanırdı. (Əynimdəki plaş və boynuma doladığım yaylıq da aq idi!) Sement döşənmiş kiçik heyətdə o qədər adam var idi ki, kənardan baxan burada toy-nişan mərasiminin olduğunu zənn edərdi. Hər kəs üzündə sevinc, maraqlı ifadələrlə məni başdan-ayağa süzür, yaxınlaşır görüşlər isə "maşallah, elə deyilən kimi də varsan", "elə adına layiq çiçək kimi qızsan" və digər bu kimi ifadələrlə sənəmə təriflər yağdırırdılar. Mənə qonaq üzünə çıxarılmış təzə gəlinlər kimi bir az çaşqın, ürək baxışlarla ətrafı süzür, bir az da gəncliyim və yaraşığımın qururlanıb nazlanı, sakitcə yaxınlaşanlarla salamlanırdım. Təmtəraqlı qarşılanma o qədər də böyük olmayan qonaq otağında da davam etdirirdi. Gələnlərin bəziləri elə heyətdən qayıtsalar da, ən yaxınları - ailə üzvləri, qonşular, qohumlar oturduğum divanın ətrafına dövrə vurub arzulanan, gözələnən gonağa hər bir cür hörmət və ehtiramını göstərirdi. Cavan qadınlar isə çay tədarükü görür, stolun üstünə müxtəlif şirniyyatlarla bəzəyirdilər. Gözəl xalanın ailəsinin, yaxınlarının belə reaksiyası başadüşülən olsa da bu qədərini şəxsən gözləməyirdim. Görünür, mənim haqqımda özü dedi ki, o qədər danışmış ki, o qədər məni arzu-

layıb ki, bu insanlar da istər-istəməz belə həvəslə, diqqətlə məni qarşıladılar. Özü isə içəri girdəndən mənim yanımda əyləşərək, aradır əlimi əlinə alıb saçına sığal çəkər "çiçək qızım, mələk qızım" sözlərinin həm qafiyəsi ilə məni əzizləyirdi. Bu insanların arasında hərəkətsiz, kənarında dayanıb isə bircə Taleh idi. Hər dəfə gözaltı ona baxıb gizlincə müşahidə edirdim, baxışlarımızın toqquşduğu məqamlar da olurdu. Əvvəlkindən fərqli olaraq indi gözlerimə dik baxır, sanki nələrisə demək və ya öyrənmək istəyirdi. Bu dəfə mən onun baxışları altında utanır, əzilirdim.
- Taleh, sən niyə elə kənarında oturmusan. Əziz qonağımızdı, heç bir kəlmə də dindirmirsən! - deyər Gözəl xala oğlunu səslədi. Sözlərini narazı şəkildə ifadə etsə

də baxışlarında bu narazılıq hiss olunmur, əksinə oğlunun bu çəkinən susunluğundan məmnun olduğu açıq-aydın sezişirdi. Yaşlı xanımın məqsədinin nə olduğunu mən də, oğlu da, elə bura yığışanlar da duymuşduq. Bəlkə də, mənədən başqa hər kəs öncədən bilirdi.
- Mənim kiçik oğlum bir az utancaqdı. Yaşı otuz keçib, amma hələ də bu uşaq ürəkliyiəndən əl çəkməyib. Bəlkə də, uşaqlarla işləməkdən elə onlar kimi də qalib, - deyər oğlunu başdan-ayağa qürur dolu baxışlarla süzür əlavə etdi, - oğlum uşaq həkimidi.
Gülümsədim, hardasa anası haqlı idi. Əksər zəmanə kişiləri kimi gözleri ilə qadınları soyunduran, baxışları ilə ləkələyənlərə qətiyyətlə benzəmirdi. Üzündəki utancaqlıq isə onun abır-həyasından, əsl (artıq unudulmaqda olan) Azərbaycan kişisinə xas daxili ədəb-ərkanından irəli gəlirdi. O, çox xoşuma gəlmişdi. İçimdə qəribə bir rahatlıq və ruh yüksəkliyi baş qaldırdı. Onun da mənə münasibəti, anasının xoş niyyəti artıq bəlli idi. Həm də bu qəribə təsadüflə, bəlkə də zərurətlə Ətrafımdakılar danışıq, gülür, məni əzizləyir, mənə bir-birinin ardınca növbələnən xəyal səhnələrinin isti, məhrəm ağuşunda xoşhallanırdım. Yalnız hava qaralmağa başlayanda azacıq ayılıb (çox ayılıb rəngarəng xəyal lövhələrini uçurmaqdan qorxurdum) getmək üçün qalxdım. Hər kəsə təşəkkür edib, ev adamları ilə bir-bir görüşüb Gözəl xalanın və oğlunun qarşısında dayandım. Qonur gözlerinin məhrəbən, məmnun baxışlarını üzümde gəzdirib:
- Qızım, bu dəfə elə ayrılmaq ki, yenə görüşə bilək. Mən Allahımdan çox razıyam ki, səni bizə rast gətirdi. Mənim həyatım boyu etdiyim yaxşı əməllərin əvəzi olaraq Allah səni mənə tanıtdı. Düşünürəm ki, sən də xeyirxahlığının mükafatını o Gözəlgörünməz mənim vasitəmlə sənə çatdırmaq istəyir, - oğluna baxıb bir anlıq susdu. Onun xəlif gülümsəməsindən ürəkənib, - sənənin ailəni, valideynlərini tanımaq istəyirik. Əminəm ki, onlar da sənə kimi gözəl üreyə, xoş rəftara malikdirlər. Nə deyirsən?
Ömrümdə bu qədər həyəcanlandığımı xatırlamıram. Sanki ilk dəfə diqqətə layiq görülən 15 yaşlı qız kimi baxışlarımı yerəndən qaldırmırdım:
- Evdə deyib sizə xəbər edərəm, - kəl-

məsini dilimdən çətinliklə çıxardım. Boğazımda qalanmış həyəcan ocağının üzümə vurduğunu, qızardıb tərletdiyini bildiyimdən tez havaya çıxmaq, bu gərginliyimi xəfiflətmək istəyirdim. Məni belə gören Gözəl xala başımı çənəmin altından incə bir toxunuşla qaldırıb alımdan öpdü:
- Allah səni həmişə bəxtəvər eləsin! Taleh səni evinə qədər ötürər, - oğluna tərəf döndüb baxışları ilə işarə etdi.
- Yox mən taksilə gedərəm! - onunla birlikdə yol getməyə bu gün hazır deyildim. Bugünlük həyəcan mənə bəs idi. Bir sözdən, baxışdan anlamaqda arif olan Gözəl xala gülümsəndi:
- Onda qoy taksidə dayanacağına qədər ötürsən.
Mən də gülümsəməklə razılığımı bildirdim.

dim. Bir daha sağollaşmış çıxdıq. Yaz havası alışmış-yanan üzümü, boynumu sərinlətdi. O qədər də uzaqda olmayan taksidə dayanacağına çatana qədər nə Taleh, nə də mən danışımadıq. Əslində söhbətə hardan başlayacağımızı bilmirdik. Yolun kənarına yaxın bir taksidə yaxınlaşanda bir az mənədən arxada gələn Taleh yavaşca adımı səslədi. Əvvəlcə yerə, sonra həyəcədən ovuşdurduğu barmaqlarına və nəhayət mənə baxdı. Düz gözlerimə
- Hadisə baş verən gün mən işdəydim. Həmin gecə növbədə olmalıydım. Böyük qardaşım işi ilə əlaqədar rayonda olduğundan gəlin mənə zəng edib anamın hələ evelə qayıtmadığından narahatlığını bildirdi. Evə necə gəldiyimi xatırlamıram, bircə onu bilirdim ki, bizə təkcə ana yox, həm ata, həm dost olmuş, bizi böyüdüb, oxutmaq üçün gecə-gündüz namusla çalışmış insanı itirmək dəhşətindən az qala üreyim dayanacaqdı. Üstəlik onunla olan qonşu arvadların anamın necə və harda yoxa çıxdığını dəqiq bilməmələri bizi lap qorxutmuşdu. Şəhərə gəlib, onu sonuncu dəfə gördükləri "Memar Əcəmi" stansiyasından tutmuş Hökməliyə qədər bütün yolları qonşularla, dostlarımla axtardıq. Nəticəsiz qaldı. Gözləməkdən, dua və ümid etməkdən başqa çarə qalmamışdı. İçimdən bir səs "ananın bu soyuqda harda olduğunu bilmədən sənənin isti evdə olmağa haqqın yoxdu" deyirdi. O soyuq, çiskinli havada heyətdə, ağacların altında oturmışdım. Təxminən bir saat sonra darvazanın o tayından məşin səsi, sonra isə qadın səsləri eşitdim. Alçaq hasardan qanrılıb sizi gördüm, söhbət edirdiniz. Sevindiyimdən necə həyəcanlandımsa, sizə yaxınlaşmaqdan əvvəl evelə qaçıb xəbər verdim. Biz çıxarkən sən artıq taksidəydin. Açıq pəncərədən anamın arxasıya baxırdın. Elə o cür də yaddaşıma həkk olundu
Həyəcanlı, gərgin olsa da fikirlərini dəqiq ifadə edir, sözləri qırmadan həzin, bir az da boğuc səslə danışırdı. Sanki uzun müddətli demək istədiklərinin bir kəlməsini belə unutmaqdan ehtiyat edirmiş kimi düşüncələrini, hisslərini tələsmədən mənə çatdırırdı. Onun sözünü kəsmədən, gözlerini, baxışlarını, dodaqlarının tərpənişini izləyir, Tanrı "mükafatı"ni diqqətlə müşahidə edirdim. O isə artıq mənədən bir o qədər də çəkinmədən, aramla davam edirdi:

- Bu müddət ərzində anamın dilindən heç düşməmişdim. Tanıdığı-bildiği hər kəsə o hadisədən, sənəndan danışırdı. Belə xeyirxah, təmiz qəlbi bir insanı tanımasından riqqətə gəlirdi. Sən onun gözündə adi insan yox, həqiqətən də mələksən. Elə mənim də
Susdu yenidən üzünü həyə rəngi bürüdü. Bir neçə saniyə yerə baxıb sonra gözələmə zilləndi:
- Çiçək icazə versən Səni həmişə belə ötürmə, yanında olmaq istərdim - sözünü çətinliklə bitirdi. Baxışlarıma davam gətirməyib yenə yerə "müraciət" etdi. Mənə qəribə də olsa sakit, təmkinli idim. Bayaqqı həyəcan çəkilmişdi. Bəlkə də, həyatımın, gələcəyimin həlledici dəqiqələrini yaşadığımdan içimdəki özünü tənzimləmə sistemi fəallaşmışdı. Qəlbən razı olsam da hələlik susmağa, fikrimi sonraya saxlamağa üstünlük verdim. Sadəcə iş yerimi və işimin nə vaxt bitəcəyini deyib, taksidə əyləşdim. Mənə razı baxışlarla gülümsənüb sürücüyə yaxınlaşdı.
Kasiyyətimdəki daimi əsəbilik, gərginlik şam kimi əriyib yox olmuşdu. Bu, xoşbəxtliyin gətirdiyi rahatlıqdan irəli gəlirdi. İnsanı insan edən onun xoş günü, sağlamlıq səhəti, güzəranı, yaxşı ailəsi, çevrəsi və təbiəti ki, maddiyatdır. Bunlardan birinin olmaması bəlkə də, ümumi əhval-ruhiyyəyə o qədər də təsir etməz. Amma bir neçəsinin əksikliyi adamı normalıqdan çıxarar. Nisbətən iradəsizləri isə daha betər edər - cinayətə sürükləyər. Çünki uğursuz, bədbəxt insanlar ən yaxşı halda pis xarakterli - qaraqabaq, əsəbi, narazı, kinli olurlar. Ən pisi isə ondan istənilən aqlaşmış məzliyi gözləmək mümkündür. Şükürlər olsun ki, uğursuz həyatım məni yalnız "yaxşı halda" olanlardan edib. Güman ki, bu mənim möhkəm iradəm və Allaha olan inamım və imanımın qaynaqlarıdır. Hər şeyə rəğmənlər Ona inanmış, əyri yollardan və insanlardan uzaq olmuş, bacardıqca yaxşılıq eləməyə çalışmışam. Buna görə də Tanrının gec-tez məni mükafatlandıracağına əmin idim. Sadəcə, insan səbri, xüsusilə də gənc adamın, Allahın ümmən səbri qarşısında bir qətrədən də az olduğuna görə, bəzən dözmür, daralır, bədbinləşir, hətta asiləşir. Xoşbəxt o insandır ki, Tanrı sınağından, həyat yolunun keşmə-keşlərindən üzünə çıxır! Özümü bu xoşbəxtlərin sırasında görmək mənə hədsiz məmnunluq verir. Gümr! Nəhayət səbrin sonu, şeytana baş əyməyən qəlib bəndənin mükafatı! Bəlkə də, bir başqası ilə evlənilib, başım oğul-uşağa qarışacaqdı. Amma təkbəbbürlü təbiətim, vasvası seçimlərim daim mənə yaxınlaşanları müxtəlif bəhanələrlə uzaqlaşdırır, gözəl bir gündə, gec də olsa "ağ atlı şahzadəm" in gələcəyinə ümid edirdim. Nəhayət, "gecikmiş şahzadəm"ə qovuşmağa cəmi bir neçə addım qalıb. Lakin "sarı simi" tərpedən başqa bir hissə də vardı. İndiyədək köməyə ehtiyacı olan, azıb qalmağa bir insana yardım etdiyimə görə (həm də bütün təhlükələrə baxmayaraq) öz-özümə qururlanırdım. Ancaq sən demə, məni "xilaskar" qılığında yola çıxaran Tanrı əslində yardım etməklə öz tələyini qurmağa göndərmiş. Həm də elə talenin adını daşıyan adamla Bu günə qədər heç vaxt təsadüflərə inanmamaqla haqlı olmuşam. Gözəl xalanın ayrılarkən dediklərini xatırladım: "Mənim həyatım boyu etdiyim yaxşı əməllərin əvəzi olaraq Allah səni mənə tanıtdı. Düşünürəm ki, sən də xeyirxahlığının mükafatını o Gözəlgörünməz mənim vasitəmlə sənə çatdırmaq istəyir". Bəli, hər kəs uca Yaradan tərəfindən eməlinə görə mükafatlanır. Kimi tez, kimi gec
İçində ziyafət paltarı olan sellafan torbanı sinəmə sıxdım. Sanki oradakı başqasının toyuna geyəcəyim paltar deyil, üz təmizləyən hazırlanmış aq gəlinliyim idi. Aq günlərimin aq zəmini

Son